

De Nikon F, vijftig jaar fotoplezier.

2009

Dit jaar (2009) is het 50 jaar geleden dat de Nikon F camera op de markt kwam. Deze camera betekende eigenlijk de grote doorbraak van het merk Nikon. Nikon begint in 1917, maar het wordt pas leuk als in 1951 de persfotografen dankzij David Douglas Duncan (Korea oorlog: This Is War) toch liever een Nikkor dan een Leitz objectief willen. In 1959 komt Nikon met de F camera. En dan, wil iedereen een Nikon.

Nu wil ik met deze publicatie proberen uit te zoeken wat er nu zo bijzonder aan de F is. Dat geeft enkele vragen:

1. Welke reflex camera's waren er al toen de F verscheen?
2. Waarom maakte Nikon de F?
3. Hoe begon de F?
4. Wat was er nu zo bijzonder aan de F?
5. Is de F nu nog actueel?

1. Welke reflex camera's waren er al toen de F verscheen?

Op het moment dat de F verscheen was dat niet de eerste spiegelreflex camera. Die waren er al veel langer.

In 1933 bracht Ihagee Dresden in Duitsland de eerste reflex op de markt, de Exacta A, die gaf 8 opnamen op een 127 rolfilm. De camera had alleen een opzichtzoeker. De Nederlander Steenberghe was toen eigenaar van Ihagee Kamerawerk in Dresden.

Exacta A, 1933

In 1936 kwam Ihagee met de Kine Exacta I, Kine staat voor Kino, het 35 mm bioscoop film formaat van Oscar Barnack (Leitz).

In 1942 kwam Pignons uit Zwitserland met de Bolca I met een opzichtzoeker om te kaderen en een meetzoeker voor de scherpstelling.

In 1948 kwam Pignons met de Apha Prisma Reflex III op de markt, een verdere ontwikkeling van oudere Alpha's, de III had een prisma zoeker om te kaderen en gebruikte een meetzoeker voor de scherpstelling.

In 1949 kwam Zeiss (West-Duitsland) met de Contax S, volgens Wikipedia de eerste reflex met een prisma zoeker.

In 1951 was de Asahiflex I, de eerste 35 mm reflex in Japan met een opzichtzoeker.

Op het moment dat de F op de markt kwam, in april 1959 waren de volgende camera's op de Nederlandse markt leverbaar:

1950 Ihagee Exa met 50 mm f2,9; Hfl 245
 1952 Alpa-reflex 7 met 50 mm f 2,8; prisma- en meetzoeker; Hfl 1262
 1952 Alpa-reflex 4 met 50 mm f 3,5; opzichtzoeker; Hfl 793
 1952 Alpa-reflex 5 met 50 mm f 2,8; prisma zoeker; Hfl 1075
 1956 Alpa-reflex 6 met 50 mm f 2,8; prisma zoeker met instelwig; Hfl 1180
 1956 Praktica FX 2 met 50 mm f3,5; Hfl 375
 1957 Miranda B met 50 mm f1,9; Hfl 795
 1958 Edixa-reflex A met 50 mm f 2,8; Hfl 454
 1958 Zeiss Contaflex Alpha met 45 mm f2,8; Hfl 470
 1958 Edixa-reflex B met 50 mm f 2,8; Hfl 600
 1958 Topcon R met 58 mm f1,8; Hfl 975
 1958 Edixa-reflex C met 50 mm f 2,8; Hfl 721
 1959 Zeiss Contaflex Super met 45 mm f2,8; Hfl 754
 1959 Zeiss Contaflex Rapid met 45 mm f2,8; Hfl 615
 1959 Zeiss Contaflex (Contarex) Bullseye/Cyclops Hfl 1605
 1959 Edixa-reflex D met 50 mm f 1,9; Hfl 938
 1959 Asahi Pentax H2 met 55 mm f2,0; Hfl 598
 1959 Agfa Colorflex met 50 mm f 2,8; Hfl 375
 1959 Ihagee Exa II met 50 mm f2,8; Hfl 245
 1959 Kodak Retina reflex S met 50 mm f2,8; Hfl 735
 1959 Minolta SR2 met 55 mm f1,8; Hfl 890
 1959 Miranda S met 50 mm f2,8; Hfl 395
 1959 Canonflex met een 50 mm f2,0. Deze kostte in 1959 \$299.95 of Hfl 995
 1959 Praktina II A met 50 mm f2,8; Hfl 820
 1959 Zeiss Contaflex Prima met 45 mm f2,8; Hfl 565
 1959 Voigtländer Besamatic met 50 mm f2,8; Hfl 769

Asahiflex I, 1951

Prijzen advertenties jaargang 1959 Focus, naamgeving uit Jim McKeown's Price Guide 8th.

En als we de Canonflex nu even onder de loupe nemen, ook deze had een prismazoeker, een opzichtzoeker en een 4x vergrotende zoeker. Bij de introductie waren er 2 objectieven met een automatisch diafragma, een 50/1.8 en een 100/2. Uiteindelijk kwamen er 6 automatische objectieven, 2 objectieven met een pre-set, en 5 niet automatische (meetzoeker) objectieven. Allen met de Canon R bajonet. De objectieven gingen van 50 tot 1000 mm en er werden er ongeveer 17.000 Canonflex's gemaakt. Lees verder hoeveel F's er gemaakt zijn. Bij de Canon was er geen enkele groothoek leverbaar.

Hierboven staan geen Nederlandse prijzen van de F uit 1959. Volgens mij begon in 1961 de firma Cinon uit Amsterdam met de import en verkoop van de F camera. In het blad Focus uit 1998, nummer 1, pagina 45, wordt echter Orion als importeur genoemd. Dat zoeken we nog een keer uit. Cinon verkocht de F met prisma in 1961 voor Hfl 885. Wilde je er ook nog een 50mm f/2,0 op dan was je Hfl 1.275 kwijt. Met een 58mm f/1,4 werd het al Hfl 1.450.

2. Waarom maakte Nikon de F?

Toen Nikon na de 2de Wereldoorlog begon met het ontwikkelen van camera's had men twee ideeën:

- 1 een kleinbeeld meetzoeker
- 2 een 2-oog 6x6cm reflex.

Nikon had al ervaring in het maken van camera's. In 1929 hielp men Konishi met een camera en in 1933 maakte men een eigen camera met 18cm objectief. Daarna hielp Nikon Canon op weg met hun camera's en samen met Konica maakte men in de 2de Wereldoorlog een 35mm High Speed Aerial camera. In 2007 vierde Nikon de 90ste verjaardag van het feit dat men objectieven maakt.

De verdere ontwikkeling van de 6x6 Nikoflex werd begin 1947 gestopt. Het leek alsof Nikon vooruit kon kijken, want in 1946 - 47 was er eigenlijk alleen 6x6. Dat was het enige cameramodel dat goed

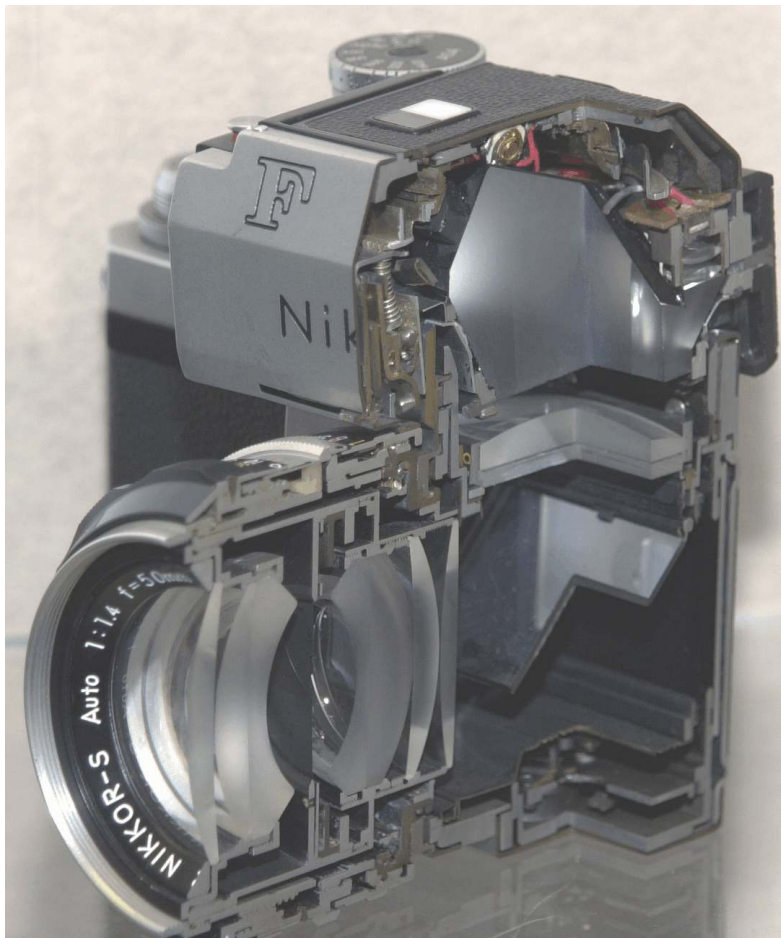
verkocht. In Duitsland werd zelfs in 1958 (een jaar voor de F) nog 49% van alle opnamen met een 6x6 camera gemaakt. In de USA was dat in 1958 nog 36%. In 1959 was het marktaandeel van 6x6 in Duitsland nog maar 33% en in de USA nog 24%. De F kwam op het beste moment dat denkbaar was.

In 1955 begon Nikon met het ontwikkelen van de S3 (1958) meetzoeker als opvolger van de S2, een nieuwe SP (1957) meetzoeker en de F. De F werd Nikon' s eerste 35mm spiegel reflex camera. De heer Masahiko Fuketa was destijds hoofddesigner van de camera afdeling en zijn motto was: **we gaan voor kwaliteit**. Heel lang heeft er een bord met die tekst bij de ingang van Nikon in Tokyo gehangen opdat iedereen dat goed zou weten. Uiteindelijk las niemand het meer en hebben de penningmeester en aandeelhouders het laten

weghalen. In 1955 was kwaliteit nog wel het uitgangspunt en de heer Koakimoto hielp hiermee. Zijn afdeling deed de kwaliteitscontrole. Aan Takateru Koakimoto was het ook te danken dat David Douglas Duncan in 1951 een prima Nikkor op z'n Leica kon zetten. De slechte exemplaren werden toen nog persoonlijk door Koakimoto vernietigd. Later werd Koakimoto president van Nikon fotografie.

Begin jaren 50 begon Nikon samen met Canon, Minolta, Olympus en Pentax met de JCIA. Een onderdeel daarvan kennen we als de JCII. Het Japanse streven in die tijd was: kwaliteit, en middels de JCII werd dat in de fotografiesector sterk verbeterd. De keuze voor kwaliteit was een keuze van de Japanse overheid. Japan heeft zo goed als geen grondstoffen en het meeste voedsel moet geïmporteerd worden. Als je over Japan vliegt zie je eigenlijk alleen bergen en rotsen. In de dalen tussen de bergen wonen de mensen, en is er wat landbouw. Om alle import te kunnen betalen, is dus veel export noodzakelijk. Vandaar kwaliteit, anders verkoop je niet.

In de ontwikkelingsfase van de F werd dus al gekozen voor kwaliteit. De F heeft veel weg van de meetzoeker camera SP, die ook veel zaken aan boord had, die ontbraken bij de

Nikon F cut-away, te zien in het JCII museum in Tokyo.

concurrentie. Ook bij de SP ging het om kwaliteit. In het NCN forum kun je wel eens lezen dat zo'n SP tegenwoordig meer kost dan een leuke auto. De mede/oprichters van de JCIA maakten allemaal al spiegelreflex camera's. Nikon wilde gewoon, net als bij de SP een stap verder gaan.

In 1957 waren de eerste prototypes van de F klaar. Gebaseerd op de SP, alleen het spiegelhuis, en het prisma waren nieuw. Ik ken prototypes met de meetzoeker bajonet en met de Pentax P 39mm draad. Helaas mocht ik in de kluis geen foto's maken.

Eigenlijk weet ik geen goed antwoord op de vraag waarom het nu juist Nikon was die de F op de markt bracht. Kon men bij Nikon vermoeden dat de komst van de F voor de fabriek grote gevolgen zou hebben? Bij Nikon maakte de fotografie

afdeling in Ohi meetzoeker camera's en de bijbehorende objectieven. Dat was de gebruikelijke productie. De F bleek na de introductie een groot succes en de F werd een complete kannibaal voor de gehele meetzoeker productie. Dat hadden ze natuurlijk niet voorzien. Met de komst van de F werd een productie-stop van de SP en ander meetzoeker camera's ingevoerd. De hele fabriek in Ohi werd compleet verbouwd om aan de vraag naar F's, F objectieven en accessoires te voldoen. Alleen in 1964 werd er nog een keer een partij SP's gemaakt en in 1965 nog een partij S3. Eigenlijk is de F er door de heer Masahiko Fuketa doorheen gedrukt. En als Fuketa ergens anders had gewerkt, was hem dat vast niet gelukt. Het was dus gewoon toeval en zoals zo vaak, hangt het van slechts één persoon af. Als men bij Nikon geweten had dat de gehele bestaande productie zou stoppen, was men er nooit aan begonnen. Nu maar hopen dat Nikon de lijfspreuk van Fuketa: "we gaan voor kwaliteit", blijft aanhouden. En Nikon zal ook de keuze voor kwantiteit moeten blijven maken. Anders gaan ze dezelfde route op als Zeiss en Leitz.

Nikon F met 250 opnamen achterwand.

3. Hoe begon de F?

De F werd voor het eerst aan de pers geïntroduceerd in maart 1959. De camera werd gedemonstreerd op een beurs in de USA: de Photo Marketing Association show, in Philadelphia, Pennsylvania, in mei 1959. Het grote publiek kon er op een camerashow in Tokyo mee kennismaken. In juni begon de verkoop in het Mitsukoshi warenhuis in Tokyo. Tevens begon toen ook de export naar de USA. De eerste presentatie in Europa was tijdens de 7de Photokina in 1960.

De entree bij Mitsukoshi in 2005

Toen de F in juni 1959 op de markt kwam kostte deze in de USA samen met een 50 mm f2,0 objectief \$359.50. Op de beurs in Philadelphia, maart 1959 werden er ook nog 2 andere Japanse reflexen voor het eerst getoond. Minolta SR-2 met 55 f1,8, \$249.50, en de Canonflex met 50mm f2,0, \$299.95.

Het grote publiek was helemaal weg van de F, zaken als een automatisch objectief, snel film terugspoelen en een zelf opklappende spiegel, waren allemaal wel aanwezig, maar er was nog geen camera waar al die gemakkelijke eigenschappen te samen in zaten. Er waren al camera's met verwisselbare zoekers, maar dat was veelal beperkt tot een prisma en een opzicht-zoeker.

4. Wat was er nu zo bijzonder aan de F?

*Van links naar rechts: Taketeru **Koakimoto**, Shigetada **Fukuoka**, Masahiko **Fuketa** en Robert **Rotoloni**. Opname door de auteur gemaakt in februari 1996 in Tokyo Japan.*

Alle objectieven waren automatisch. Dus scherpstellen met volle opening en een manuele diafragma knop op de camera om de scherpte-diepte te kunnen zien. Je had al geluk als er bij de concurrentie sprake was van een objectief met pre-set. Met pre-set kun je met de hand het diafragma snel open en dicht doen naar de gewenste diafragma instelling. De F heeft een automatische spiegel, het apart opklappen van de spiegel was niet meer nodig. En de F heeft een knopje om een opgeklapte spiegel vast te zetten. Volgens mij had de concurrentie zoiets niet. Daardoor konden er 2,1 cm objectieven gebruikt worden en had je bij langere tijden geen last van trillingen door de spiegel beweging. Naar keuze een opzicht-, of een prismazoeker, later aangevuld met een zoeker met lichtmeting, de Photomic. Ook kwam er een sportzoeker en een 6x vergrotende zoeker. De sluiters van de F is gemaakt van titanium in plaats van het gebruikelijke rubber doek. Alhoewel de allereerste uitgeleverde F's nog wel een sluiters van doek hadden. De zelfontspanner van de F heeft een variabele voorlooptijd.

Flitssynchronisatie 1/60 sec. De camera heeft een JIS B type flitsschoen, de Japanse ISO norm uit die tijd. Die flitsschoen was niet echt handig en vanaf de F-3 heeft men de Duitse ISO schoen geplaatst. De zoeker van de F heeft een 100% beelddekking, dat is nu nog niet standaard. In die tijd was dat ook unicum. De mechanische kwaliteit van een F, maakt dat deze vrijwel onverslijtbaar is. De uitdrukking dat je er een spijker mee in de muur kunt slaan, hoort bij de F. Alleen de Leica M en de Zeiss Contarex waren destijds minstens net zo stevig, maar dat waren meetzoeker camera's en die misten alle gemakken van de F.

Vanaf de introductie waren de volgende 4 objectieven leverbaar:

Nikkor-S Auto 3.5cm f/2.8, Nikkor-S Auto 5cm f/2, Nikkor-P Auto 10.5cm f/2.5, Nikkor-Q Auto 13.5cm f/3.5 Met een N-F adapter werkten de 8cm f/2.5 en de 180mm f/2.5. later werden daar nog meerdere objectieven aan toegevoegd zoals in 1961 Reflex Nikkor 500 f/5 (spiegel), 250mm f/4, 350mm f/4.5. Met een BF adapter (BR-1) de 135mm f/4 objectief-kop.

De balg PB-2. Motor F-36 met aparte batterijhouder, ook een unicum. Je kon er 4 foto's per seconde mee maken. Uiteindelijk verschenen er 7 verschillende matglazen. Met een aparte selenium lichtmeter kon je sluitertijden en diafragma koppelen. Een lampjes flitser de BC-7.

Nadien werden daar nog aan toegevoegd:

1959: Nikkor Telephoto-Zoom 8.5 - 25cm f/4 - 4.5, 's werelds eerste tele zoom objectief voor 35mm reflex camera's. De Nikkor-O 2.1cm f/4.

1960: Nikkor-S AUTO 5.8cm f/1.4, Nikkor-H 2.8cm f/3.5, Nikkor-T 10.5cm f/4, 250 opnamen achterwand.

1961: Micro-Nikkor Auto 5.5cm f/3.5, Nikkor-Q Auto 20cm f/4, Reflex Nikkor 500mm f/5. Photomic F zoeker met ingebouwde lichtmeter. (leverbaar 1962)

1962: Nikkor-S Auto 5cm f/1.4, Fisheye-Nikkor 8mm f/8, PC-Nikkor 35mm f/3.5 met tilt en shift, Medical-Nikkor micro Auto 200mm f/5.6 met ingebouwde ring flitser.

1963: Zoom-Nikkor Auto 43 - 86mm f/3.5.

1965: Photomic T zoeker met lichtmeting door de lens.

1967: Photomic TN zoeker.

1968: Photomic FTN zoeker.

1969: SB-1 flitser, SR-1 en SM-1 ringflitsers, stroboscoop flitser.

Omdat er een verwisselbare achterwand was hebben anderen daar Speed Magny achterwanden voor gemaakt waardoor je Polaroid 100 (nu 600) en 4x5 film mee kon gebruiken.

Dit lijstje is verre van compleet. Uli Koch heeft in zijn boek over de F 616 pagina's nodig om het meeste te beschrijven.

In 1974 eindigde de productie van de F. Er zijn dan ongeveer 862.000 F's gemaakt.

De opvolger de F-2 was leverbaar vanaf 1971.

5. Is de F nu nog actueel?

Ja.

De bajonet aansluiting tussen camera en objectief, die Fuketa bedacht heeft is vrijwel ongewijzigd en dat maakt dat alle actuele objectieven op een F passen. Omdat een G objectief Geen manuele diafragma ring meer heeft, kun je dat diafragma dan ook niet meer bedienen. En een AF objectief zal op een F niet als AF werken.

Omgekeerd gaat het iets moeilijker. Niet AI objectieven gemaakt tussen 1959 en 1976 zullen de nokken op de bajonetmond beschadigen. Alleen de Fd heeft hier geen last van, dan kun je de oude niet AI objectieven gebruiken.

JAA-013-DA

0018208 02137 6

AF 50 mm f/1.8 D Objectif standard ultra-compact

Filtre 52 mm, Para. HR-2, Etui CL-30S

Het 50 mm AFD staat in februari 2009 nog steeds in de prijslijst van Nikon France.

Het AF-D f/1,4 50 mm met een serienummer hoger dan 6000001 (made in China) is volgens mij het laatste objectief dat nog geheel compatible is met de F camera. Heb je een F met prisma zoeker, veel plezier ermee. Heb je een F met Photomic, even langs de Nikon Service in Beverwijk om een vorkje te laten monteren. Toch wel bijzonder dat Nikon, zelfs na 50 jaar nog objectieven voor de F maakt.

Nikon F met Photomic FTN uit de periode 1968 - 1974

Links:

Debut of the Nikon F:

<http://imaging.nikon.com/products/imaging/technology/d-archives/history-f/index.htm>

<http://imaging.nikon.com/history/chronicle/history-f/index.htm>

Enige variaties van de F:

<http://www.mir.com.my/rb/photography/hardwares/classics/michaeliu/cameras/nikonf/fbody/fspecial.htm>

Relatie met de Canonflex:

<http://www.cameraquest.com/canonflx.htm>

Andere links:

<http://www.destoutz.ch/nikon-f.html>

<http://www.cameraquest.com/fhistory.htm>

Literatuur

Eigenlijk is er maar één boek over de F: Het Nikon F boek in 3 delen van Uli Koch 2003

<http://www.nikon-f.de/>